

Effecten van de VoorleesExpress

Aike Broens, MSc, Erasmus Universiteit Rotterdam
Prof. Dr. Roel van Steensel, Erasmus Universiteit Rotterdam
en de Vrije Universiteit Amsterdam

Ontluikende geletterdheid

- Toename in het aantal laaggeletterde(in het Nederlands) kinderen die de basisschool verlaat
- Het belang van een rijke geletterde thuisomgeving (de zogeheten *Home Literacy Environment(HLE)*)
- Voorlezen: een prototypisch geletterde activiteit voor ouder en kind

(Inspectie van het Onderwijs, 2018; Burgess, Hecht, & Lonigan, 2002; Sénéchal & LeFevre, 2014; Van Steensel, 2006; Sénéchal et al., 2017)

Family Literacy Programma's (FLP)

- Ouder-kindprogramma's, specifiek gericht op taalvaardigheid, bestaan om een rijke geletterde thuisomgeving te bevorderen.
- Gemiddeld gezien hebben FLP's een positief effect op de ontwikkeling van kinderen.
- Maar, voor kinderen met een lage sociaal economische status en kinderen uit gezinnen met een migratieachtergrond, blijken deze effect vaak beperkt of zelfs helemaal afwezig. Vooral voor FLP's die gericht zijn op voorlezen

Mogelijke verklaring: deze FLP's vragen te veel van de vaardigheden van ouders of er is weinig aanpassing mogelijk voor specifieke gezinssituaties

(Mol, Bus, De Jong, & Smeets, 2008; Van Steensel, Herppich, McElvany, & Kurvers, 2012; Manz et al., 2010; Van Steensel et al., 2012)

De VoorleesExpress

4

- VoorleesExpress: in 2006 opgezet door 2 zussen
- Doelgroep: kinderen van 2-8 jaar met (een risico op) een taalachterstand in het Nederlands, en hun opvoeders
- Je vraagt je misschien af: waarom onderzoeken we de VoorleesExpress als er zelden effecten worden gevonden voor soortgelijke programma's?

Relevante informatie	Is er een reden om effecten te verwachten in nieuw onderzoek?
VoorleesExpress werkt met thuisbezoeken, en niet vanuit een school of centrum (dit leidt vaker tot een grotere effectsize (Manz et al., 2010))	✓
Vrijwilligers van de VoorleesExpress modelen het gewenste gedrag tijdens de voorleessessies (Wevers & Van Steensel, 2017)	✓

Onderzoeksvragen (1)

5

1. Heeft deelname aan de VoorleesExpress een positief korte-termijneffect op de woordenschat en het verhaalbegrip van deelnemende kinderen?

Mondelinge
taalvaardigheid

Woordenschat

Verhaalbegrip

Onderzoeksvragen (2)

6

2. Heeft deelname aan de VoorleesExpress een positief korte-termijneffect op de geletterde thuisomgeving van kinderen, afgemeten aan bekendheid van kinderen met kinderboeken en gerapporteerde ondersteuning van ouders bij het voorlezen?

**Geletterde thuis
omgeving**

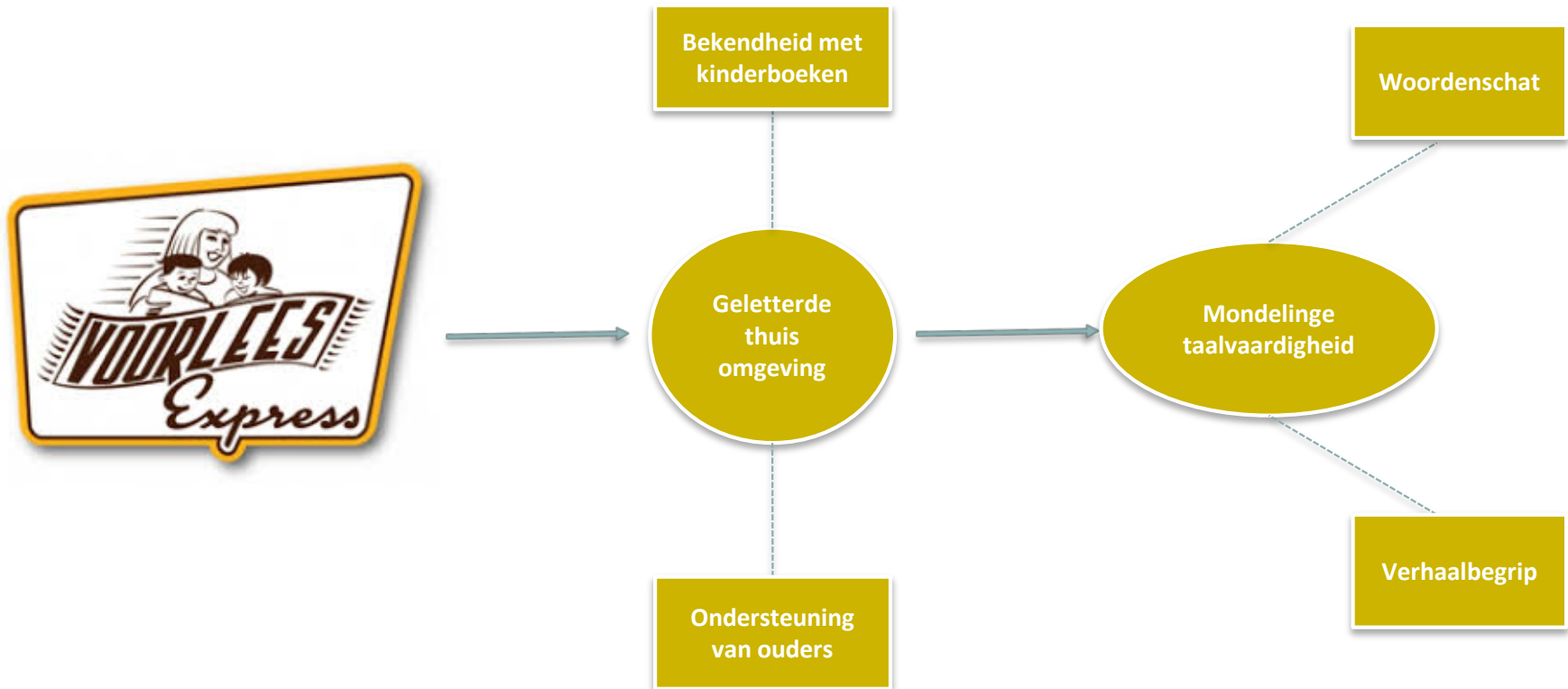
**Bekendheid met
kinderboeken**

**Ondersteuning
van ouders**

Onderzoeksvragen (3)

7

3. Worden (eventuele) positieve effecten van de VoorleesExpress op de woordenschat en het verhaalbegrip van kinderen gemedieerd door positieve effecten op de geletterde thuisomgeving?

Onderzoeksvragen (4)

8

4. Blijft de (eventuele) groei in woordenschat en verhaalbegrip van kinderen die aan de VoorleesExpress hebben deelgenomen, behouden op de langere termijn?
5. Blijven (eventuele) positieve ontwikkelingen in de geletterde thuisomgeving van gezinnen die aan de VoorleesExpress hebben deelgenomen, behouden op de langere termijn?

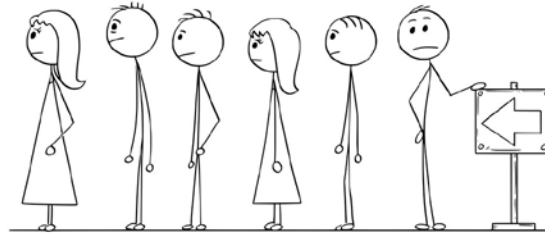
Methode

9

Interventie: het VoorleesExpress traject met 20 wekelijkse bezoeken van +/- 1 uur door een vrijwilliger

Onderzoeksofzet:

- Experimentele groep & wachtlijst controle group

- Drie meetmomenten:
 1. Een voormeting (voor de start van het VoorleesExpress traject)
 2. Een nameting (direct na afloop van het VoorleesExpress traject)
 3. Een retentiemeting (+/- 2 maanden nadat het VoorleesExpress traject was afgelopen)

Methode

10

Participanten:

- 176 kinderen uit 149 families
- Families uit 7 VoorleesExpress locaties
- Meerderheid van de ouders heeft migratie achtergrond (84%)
- Meerderheid van de ouders heeft niet meer dan een middelbare school diploma (57%)

Methode

11

Meetinstrumenten:

- **Geletterde thuisomgeving:** aanpassing van de Stonybrook Family Reading Survey (Payne et al., 1994). Twee subschalen:
 - intensiteit van voorleesactiviteiten in het gezin
 - Betrokkenheid van kind tijdens het voorlezen

- **Bekendheid met kinderboeken:** kaftherkenningslijst, gebaseerd op lijst van Cunningham and Stanovich (1990)

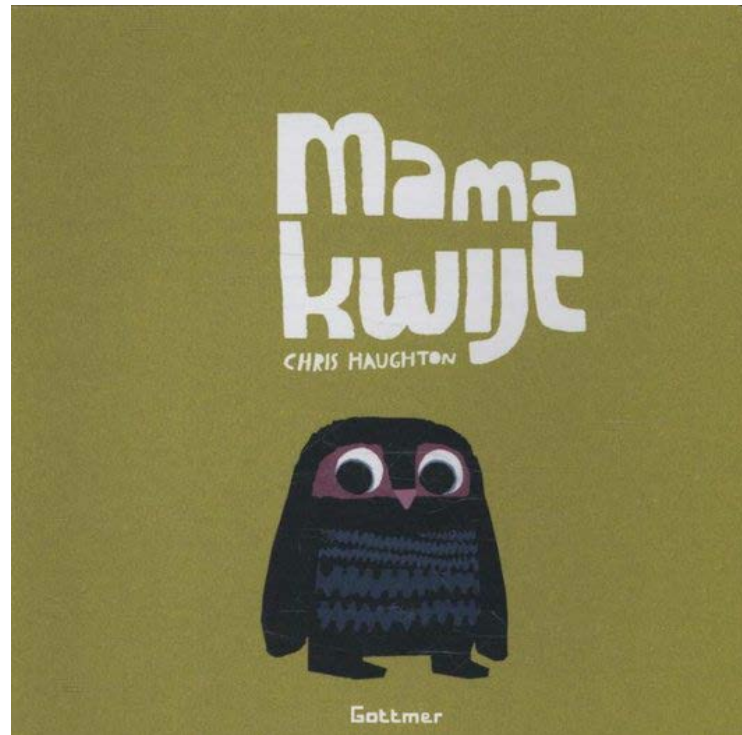
- **Taaltoets Alle Kinderen** (Verhoeven & Vermeer, 2001), 2 subschalen:
 - Passieve woordenschat
 - Verhaalbegrip

} Thuis
afgenomen
door getrainde
vrijwilligers

} Op school
afgenomen door
getrainde
onderzoeks-
assistenten

Voorbeeld echte kaft

12

Voorbeeld neppe kaft

13

Resultaten

14

Onderzoeksvraag 1: Heeft deelname aan de VoorleesExpress een positief kortetermijneffect op de woordenschat en het verhaalbegrip van deelnemende kinderen?

		VoorleesExpress		Controle groep		
		<i>n</i>	Mean (SD)	<i>n</i>	Mean (SD)	
Woordenschat	Totale Sample	95	47.39 (0.93)	79	46.08 (1.02)	$p = .347$
	≥ 15 voorleessessies	71	48.96 (1.07)	79	47.37 (1.02)	$p = .286$

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Note: beide groepen waren vergelijkbaar op alle pretest-metingen, er waren geen significante verschillen

Resultaten

15

Onderzoeksvraag 1: Heeft deelname aan de VoorleesExpress een positief kortetermijneffect op de woordenschat en het verhaalbegrip van deelnemende kinderen?

		VoorleesExpress		Controle groep		
		<i>n</i>	Mean (SD)	<i>n</i>	Mean (SD)	
Verhaalbegrip	Totale Sample	95	11.47 (0.32)	81	10.04 (0.35)	partial $\eta^2 = 0.05$ (klein effect)
	≥ 15 voorlees-sessies	71	12.17 (0.37)	81	10.35 (0.35)	partial $\eta^2 = 0.08$ (middelgroot effect)

Resultaten

16

2. Heeft deelname aan de VoorleesExpress een positief korte-termijneffect op de geletterde thuisomgeving van kinderen, afgemeten aan bekendheid van kinderen met kinderboeken en gerapporteerde ondersteuning van ouders bij het voorlezen?

		VoorleesExpress		Controle groep		
		<i>n</i>	Mean (SD)	<i>n</i>	Mean (SD)	
Bekendheid met kinderboeken	Totale Sample	95	-	80	-	-
	≥ 15 voorlees-sessies	71	0.23 (0.02)	80	0.16 (0.02)	partial $\eta^2 = 0.03$ (klein effect)

Resultaten

17

2. Heeft deelname aan de VoorleesExpress een positief korte-termijneffect op de geletterde thuisomgeving van kinderen, afgemeten aan bekendheid van kinderen met kinderboeken en gerapporteerde ondersteuning van ouders bij het voorlezen?

		VoorleesExpress		Controle groep		
		<i>n</i>	Mean (SD)	<i>n</i>	Mean (SD)	
Intensiteit van voorlezen	Totale Sample	60	0.65 (0.02)	48	0.59 (0.02)	$p = .112$
	≥ 15 voorleessessies	46	0.67 (0.02)	48	0.59 (0.02)	partial $\eta^2 = 0.06$ (middelgroot effect)
Betrokkenheid van kinderen tijdens voorlezen	Totale Sample	59	0.76 (0.02)	45	0.74 (0.02)	$p = .594$
	≥ 15 voorleessessies	45	0.78 (0.02)	45	0.75 (0.02)	$p = .342$

Resultaten

18

3. Worden (eventuele) positieve effecten van de VoorleesExpress op de woordenschat en het verhaalbegrip van kinderen gemedieerd door positieve effecten op de geletterde thuisomgeving?

	Kaftherkenning			Voorlezen ouders		
	a_1b_1 (indirect effect)	SE	CI	a_2b_2 (indirect effect)	SE	CI
Mediatie effect	0.02	0.390	0.005, 1.503	- 0.14	0.278	0.872, 0.262
VoorleesExpress → ? → Verhaalbegrip						

* $p < .05$, ** $p < .01$

Resultaten

19

4. Blijft de (eventuele) groei in woordenschat en verhaalbegrip van kinderen die aan de VoorleesExpress hebben deelgenomen, behouden op de langere termijn?

		Lineair effect?	Kwadratisch effect van tijd?
Verhaalbegrip	Totale Sample	✓	✓
	≥ 15 voorlees-sessies	✓	✓
Woordenschat	Totale Sample	x (wel lineaire groei)	x
	≥ 15 voorlees-sessies	x (wel lineaire groei)	x

Resultaten

20

5. Blijven (eventuele) positieve ontwikkelingen in de geletterde thuisomgeving van gezinnen die aan de VoorleesExpress hebben deelgenomen, behouden op de langere termijn?

		Lineair effect?	Kwadratisch effect van tijd ?
Bekendheid met kinderboeken	Totale Sample	✓	✗
	≥ 15 voorlees-sessies	✓	✗
Intensiteit van voorlezen	Totale Sample	✓	✗
	≥ 15 voorlees-sessies	✓	✗

Discussie (1)

21

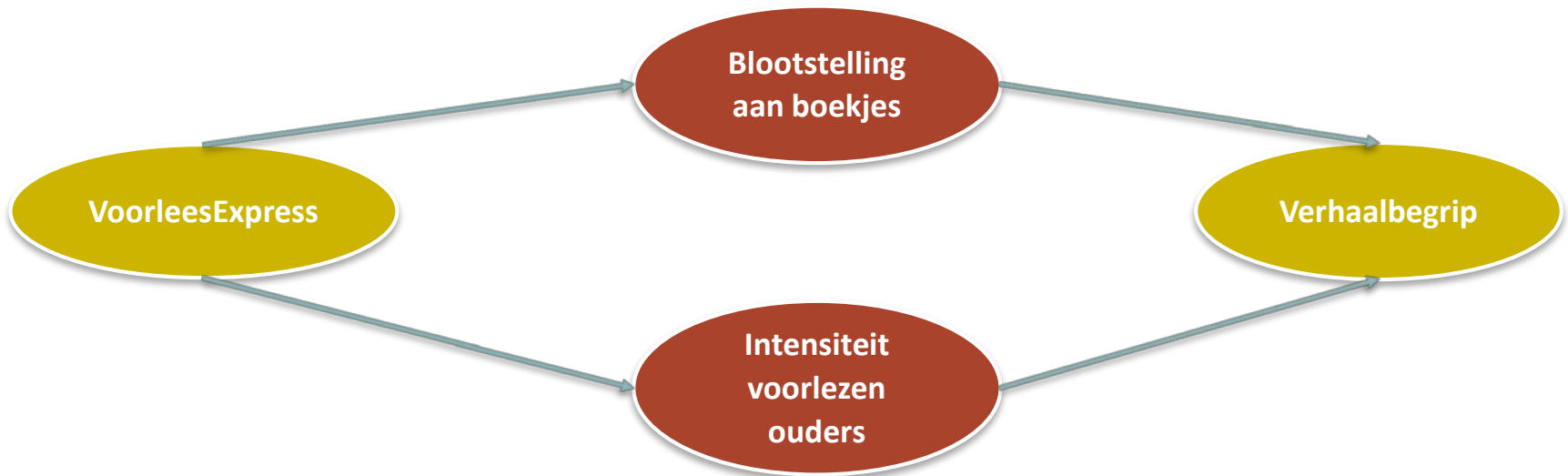
- Deze studie laat veelbelovende korte termijn effecten zien op verhaalbegrip voor de totale VoorleesExpress groep
- De korte termijn effecten op verhaalbegrip vergroten wanneer er alleen wordt gekeken naar de groep kinderen die ≥ 15 voorleessessies heeft gehad, en bij deze groep werden ook effecten op kaftherkenning en betrokkenheid tijdens het voorlezen gevonden.
- De gevonden korte termijn effecten op verhaalbegrip lijken af te zwakken tussen de nameting en de retentiemeting (na +/- 2 maanden)
- Mogelijke verklaringen voor de gevonden effecten in vergelijking tot eerder onderzoek zijn dat de VoorleesExpress werkt met thuis bezoeken en dat de vrijwilliger het gewenste gedrag modelt.

Discussie (2)

22

- Er is geen verband tussen:
 - de VoorleesExpress – meer blootstelling aan boekjes bij kinderen – en verhaalbegrip
 - de VoorleesExpress – meer voorlezen door ouders – en verhaalbegrip
- De vraag blijft dus: welke specifieke verandering door de VoorleesExpress vindt er bij kinderen plaats die de stijging van het verhaalbegrip bij de nameting verklaart?

Beperkingen en vervolgonderzoek

23

- De meting van de HLE kan beïnvloedt zijn door sociale wenselijkheid en beperkte Nederlandse taalvaardigheid van ouders
- Taalvaardigheid van kinderen is alleen in het Nederlands gemeten, ondanks dat 89.2 % van de families naast Nederlands ook een andere taal sprak en de VoorleesExpress lezen in de moedertaal stimuleert
- Alleen frequentie in voorlezen en voorleestijd is gemeten en niet de voorleeskwaliteit

Take home message

24

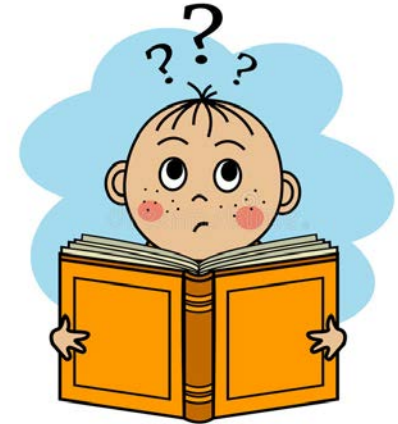
- De gevonden resultaten zijn veelbelovend en kunnen gebruikt worden in de praktijk en voor vervolgonderzoek naar soortgelijke *Family Literacy Programs*
- Keuzes in de manier van uitvoering (huisbezoeken of activiteiten vanuit centra) en strategieën zoals modeling kunnen zorgen voor grotere effecten
- Dosering doet er toe!

The End

25

Zijn er nog vragen?

Gebruikte bronnen:

- Burgess, S. R., Hecht, S. A., & Lonigan, C. J. (2002). Relations of the home literacy environment (HLE) to the development of reading-related abilities: A one-year longitudinal study. *Reading Research Quarterly*, 37(4), 408-426.
- Manz, P. H., Hughes, C., Barnabas, E., Bracaliello, C., & Ginsburg-Block, M. (2010). A descriptive review and meta-analysis of family-based emergent literacy interventions: To what extent is the research applicable to low-income, ethnic-minority or linguistically- diverse young children? *Early Childhood Research Quarterly*, 25, 409- 431.
- Mol, S. E., Bus, A. G., De Jong, M. T., & Smeets, D. J. H. (2008). Added value of dialogic parent-child book readings: A meta-analysis. *Early Education and Development*, 19, 7-26.
- Sénéchal, M., & LeFevre, J. A. (2014). Continuity and change in the home literacy environment as predictors of growth in vocabulary and reading. *Child development*, 85(4), 1552-1568.
- Sénéchal, M., Whissell, J., Bildfell, A., Cain, K., Compton, D., & Parrila, R. (2017). Starting from home: Home literacy practices that make a difference. *Theories of reading development*, 383-408.
- Steensel, R. van (2006). Relations between socio-cultural factors, the home literacy environment, and children's literacy development in the first years of primary education. *Journal of Research in Reading*, 29(4), 367-382.
- Steensel, R. van, Herppich, S., McElvany, N., & Kurvers, J. (2012). How effective are family literacy programs for children's literacy skills? A review of the meta-analytic evidence. In B. H. Wasik (Ed.), *Handbook of family literacy. Second edition*. New York: Routledge.
- van het Onderwijs, I. (2018). De staat van het onderwijs. *Onderwijs verslag 2016/2017*.